

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

334

פרשת בהעלתך

תש"פ

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

בשבת נוהגת שמחה רוחנית

"וביום שמחתכם ובמועדיכם" (במדבר י')

מנסח תפלת מוסף של שבת: "ישמחו במלכותך שמרי שבת וקוראי ענג...", נראה כי יש מצוה מיוחדת לשמח ביום השבת. מקור לכך הביא ה'שבולי הלקט' (ענין שבת סי' כפ) בשם רבי אביגדור פ"ץ מדרשת הספרי (בהעלתך טו) על הפסוק שלפנינו: "וביום שמחתכם" - אלו שבתות, הרי מפרש שאף השבת מגדלת כיום שמחה. בעל הטורים הוסיף וכתב רמז לדבר: תבת 'שמחתכם' היא בגימטריה גס ביום השבת.

אלא שלכאורה יש להבין כיצד מתגשמים הדברים עם הנראה לכאורה מדברי הפוסקים (ראה רמב"ם שביית יו"ט ו טו-יז) שמצות השמחה נוהגת רק במועדים, ואלו בשבת אין לנו אלא חייב ענג?

באר רבי אברהם חיים שור:

אכן, על השמחה הגופנית הצטיינו רק במועדים, ואלו ביום השבת הצטיינו על שמחה רוחנית שמשמעותה: שמחה בה' ובמלכותו עלינו, כפי שנראה אף מכך שהדגישו מסדרי התפלה: "ישמחו במלכותך שמרי שבת".

תורת חיים' חלון כו ב

אמירת 'ויהי בנסע' כנגד המזיקים

"ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך ויגסו משנאיך מפניך" (י"ה)

רבה של ירושלים, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, נתן טעם נפלא למנהג ישראל לומר את פרשת 'ויהי בנסע' בעת הוצאת ספר התורה לקריאה (ראה ערוך השלחן ארח קלד ד). את הטעם אמר בדרשונו במעמד חגגת הבית לשיבת 'שפת אמת' שהתקיים בחודש תמוז תרפ"ו:

דבר ידוע הוא שכל שמתעורר כח הקדושה, כך מתעוררים המסטרות למנוע את התפשטותו. והנה, מהאר הקדוש (נוהל ו' א) משמע כי בשעת הוצאת ספר התורה מהארון מתעוררת עת רצון המסטרות במיוחד לבקשה על דברים שבקדושה ועל עבודת ה'. פאטון בקשות טמירות המזכרות בתפלת 'ברוך שמה' שהובאה בזהר (שס) שיש לאוקרה בשעת פתיחת הארון. לכן אנו מקדימים לבקש: "קומה ה' ויפצו איביך ויגסו משנאיך מפניך", כנגד אותם מסטרות שהתעוררו עלינו, וכך נוכל שמתקבלנה בקשותינו.

תקומת חיים'

כל נבזז עת רצון על 'תפוחי אדמה'

"והאספסוף אשר בקרבך התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשור" (יא ד)

באחת משיחותיו לבני ישיבתו ספר החפץ חיים:

ברוך המהפכה הבולשביקית ברוסיה, זו שהדחפה

'אמן' בהעלתך את הנרת

"וזה מעשה המנרה מקשה זהב" (ח ד)

דבריו על אודות מצות הדלקת נר הנפה, כותב המקביל רבי צבי הירש מייזנובר חדוש גדול הנוגע לעגית אמן על ברכת הדלקת נר הנפה ושאר ברכות המצוה:

"בכל מצוה ומצוה שאדם עושה נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה, ולכל מצוה שנבראים ממנה מלאכים, הם נקראים: 'מחנה של מצוה' זו. וזהו פשוט, שבכל מצוה שמברכים עליה, מתאספים אליה אותם המלאכים ועומדים סביבות המברך ושומעים הברכה ועונים אמן. ורמז לדבר: 'מלאך' הוא בגימטריה 'אמן', ולכן כשישראל עונים אמן בברכה... יכנונו לאותם המלאכים שיענו 'אמן', כי 'אמן' בגימטריה 'מלאך'".

שב' השר' פרק צח

דורשי רשומות נתנו רמז לכך מהפסוק שלפנינו, העוסק בהדלקת מנורת המקדש, שמחמת הגס שנעשה בה תקנו להדליק נר הנפה, והוא שראשי התבות: "וזה מעשה המנרה המנרה המנרה" הם בגימטריה 'אמן'.

ראה נפש יוסף' [לרבי יוסף מורדוך, שאלוניקי תרט"ו]

הצאר הרוסי ניקולאי השני והושם במעצר בפודולסק, התפרסמה בקשתו הרשמית משוביו להוסיף למנות הימית שני תפוחי אדמה... באותה עת שחקו הכל למשבתו: הצאר הגדול, שעל שלחנו עלו כל מעדני עולם, לא מצא על מה לבקש בעת רצון, כי אם על שני תפוחי אדמה...

את דבריו סים החפץ חיים בלקח נוקב:

"קירי' הלא בני רחמינו של הקדוש ברוך הוא אנו. והנה, יש עתים שבהן יכלים אנו לבקש מאבינו כל שנחפץ. תבוננו כל אחד על עצמו האם אינו מחמיץ הזדמנויות אלו בבקשות נשמיות פחותות..."

מכתבי החפץ חיים' דגמה משיחות אבי אול לט

'דגה' באושה בלא ברכה

"זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם" (יא ה)

באר הקדוש (בהר קח א) פרשו: "חנם" - בלא ברכה. ויש להבין מדוע לא ברכו ישראל על הדגים שאכלו במצרים?

פרש רבי יעקב יהושע פורמן מלודז:

מהפסוק (שמות כז א): "והדגה אשר ביאר מתה ויבאש היא" דרש רבנו בחי' (במדבר יא ה), שבכל מקום שנזכר הכתוב לשון "דגה" - פגנתו לדגים באושים. ואף כאן אמרו: ישראל: "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים", כי

לא היו המצרים מעניקים ליהודים מן הדגים שדגו באותו היום, כי אם מדגים שעמדו בביתם ארבעה וחמשה ימים עד שנבאשו. לפי זה מובן מדוע לא ברכו ישראל לקל אכילתם, שכן אין מברכים על מאכל מעפש ומקלל (ראה שו"ע אורח ח ד א ומשנ"ב שם ס"ק ב).

נחלת יעקב יהושע'

בלי מחשבה אין טעם

"ויהי טעמו כטעם לשד השמן" (יא ח)

ספר רבי שמעון שוואב רב קהל עדת ישרון' בשכונת 'ווינגטון הייטס' שבמנהטן:

"בעת שאיתי להכנס לחדרו של החפץ חיים, שאלני לדעתי על דברי חכמים (יומא עה א) שבני ישראל היו טועמים במן כל טעם שחשבו עליו; ומה היה אם לא חשבו כלל? תמה.

הוא לא המתין לתשובה ומיד השיב בחדות: 'פשוט אצלי שמי שלא חשב על שום דבר לא הרגיש שום טעם, שכן המן היה מזון רוחני. וכמו בכל ענין רוחני - אם אין משקיעים בו מחשבה, טעמו נותר טפל'.

והוסיף בשפת האידש: 'אז מ'לערנט און מ'טראכט גיט - האט דאס קיין טעם גיט, אז מ'דאווענט און מ'טראכט גיט - האט דאס קיין טעם גיט! לאמו: כש'לומדים בלי לחשב - אין טעם בלמוד, וכש'מתפללים בלי מחשבה - אין כל טעם בתפלה'.

לחתך עילוי'

רמיזת שם החולה בתפלה

"ויצעק משה אל ה' לאמור אל-נא רפא נא לה" (יב ג)

מנסח תפלתו של משה למדו חכמים (ברכות לד א): "כל המבקש רחמים על חברו, אין צריך להזכיר שמו, שנאמר: 'אל-נא רפא נא לה' - ולא קמדפר שמה דמרים". ואולם כתב המגן אברהם' (קט"א א) בשם המהר"ל (הלכות שמחות א), שרק המתפלל על חברו בפניו כתפלת משה על מרים, אין צריך להזכיר את שמו, אף המתפלל על חברו שלא בפניו צריך להזכיר את שמו.

בעל 'דגל מחנה אפרים' חדש, שאף שלא הזכיר משה את שמה של מרים בתפלתו, מכל מקום רמז בה את שמה. שכן תבות 'רפא נא' הן בגימטריה: 'מרים' [בת יוכבד]. מדבריו למד הבני 'יששכר' שפגנת חכמים היא שאף שאין צורך לפרש את שם החולה בתפלה הנאמרת בפניו, מכל מקום יש לרמז את שמו. וכפי שמדקדק מלשון הגמרא: "ולא קמדפר שמה דמרים", כלומר שלא הזכיר את שמה בפירוש, כי אם ברמז.

דגל מחנה אפרים; מניח תפלה [לדני יששכר] ברכות לד א

יום כ' בסיון הפעל"ט הוא היום שבו הגיעו לשיא פרעות האימים שפרעו הקוזקים ימ"ש באחינו בני ישראל ה"ד, בשנות הנצח ת"ח-ת"ט.

בנקמס 'מורא מקדש' המובא בתחלת ספר 'רב יובי', הובא שבאותם ימים התגלה לרבנו בעל התוספות יום טוב, כי כל זאת ארע לישראל משום שדברו בשעת התפלה וקריאת התורה. לפיכך תמו לומר 'מי שברך' מיוחד לנזירים שלא לדבר בעת התפלה וקריאת התורה.

יחזיקו וקריאו, יחזיקו

לעת הזאת, הבה נקבל על עצמנו שלא לדבר בשעת התפלה וקריאת התורה, כי אם להקפיד ולענות אמן בהלכה על הברכות הנאמרות בתפלה ובקריאת התורה. ובשכר זאת יחולו עלינו כל הברכות המובאות בנסח ה'מי שברך' שתמן רבנו ה'תוספות יום טוב', ונאמר אמן!

ברכת 'אשר יצר' - 'רופא כל בשר' - פתיחה

הגוף - מכונת פלאים

בכל בקר, עת מתעוררים אנו משנת הלילה ונעמדים על רגלינו יציבים וטוחים, נזכרים אנו במכונת הפלאים שהעמיד הבורא יתברך לרשותנו כדי שנוכל לעובדו ולקיים מצוותיו ללא הפרעה וללא מכשול; הלא היא מערכת הגוף המפלאה והמורכבת שחנן אותנו ה' בברכתו ורחמי.

במערכת זו אין וולו פרט אחד מיתר. כל חלק וחלק בה הוא בבחינת 'עולם מלא', הן מבחינת התועלת הנגרמת לנו בעטיו והן מבחינת החכמה האלקית והמורכבות שהוא בנוי. החכמה שבה נברא גוף האדם מוכיחה ומלמדת על אהבת הבורא לברואיו ('עדות דבש' ח"א דרש"ט).

כדי להודות על טובה גדולה זו פראו, מברכים אנו בברכה מיוחדת, ברכת 'אשר יצר', שבה אנו משבחים את הקדוש ברוך הוא על שברא את גופנו בחכמה ובתבונה, ומודים לו על החסד הגדול שעושה עמנו בכל שעה ובפרט בעת יציאתנו לצרכינו, כאשר מערכות הגוף פועלות כולן בצורה תקינה, תוך תאום מלא ומדויק, למען נוכל להמשיך ולעבד את ה' בבראות הגוף והנפש. [הכמים תקנו את נסח אמירתה למי שיוצא לצרכיו, כפואז בברכות ס. ב. לגבי דין אמירתה למי שהשכים בבקר ולא יצא לצרכיו, ראה שו"ע או"ח ד א].

דברים מעוררי לב בענין זה הובאו ב"לקוט מעם לעז" (בראשית ח"א עמ' פח): "כל מי שמתבונן בסוד יצירת האדם ואיבריו, יהיה נוכח שהאדם צריך לעבד את השם יתברך בלב ונפש אפילו בלי קבלת שוכר, אלא רק בגלל החסדים הגדולים שעושה עמנו - שעשה להתנוג בלב השלמות. ומאחר שהקדוש ברוך הוא עשה חסד גדול כל כך שברא אדם עם כל חסונו איברים, לכן אנו חייבים לברך את ה' ולשבח אותו על הטוב הזה שעושה עמנו".

ברכת 'הגומל' בכל יום

היות שמהותה של ברכה זו היא הודאה מפורטת על תפקודו המפואר של מערכות הגוף בכלל ושל מערכת העכול בפרט, כתבו הראשונים (ראה שו"ת מן השמים סי' לד) כי חובה דומה לברכת 'הגומל' שמברך חולה שהתרפא. זאת משום שאין לה חלי גדול ממי שמערכת העכול בקרבו אינה פועלת כפואז חלילה.

וכבר היה רגיל המשפיע רבי אליהו ראטה לומר תדיר לתלמידיו: "וכי מבנים אתם על מה התחבתם בברכת 'אשר יצר'! הלא עברתם כרגע 'ותחיו' קושה ומסבך שבו נקתה הפסלת מגופכם, ובקומם שגותו זה יעשה בהרדמה או מתוך כאבים, חס עליכם הרופא

הגדול בעולם - הבורא יתברך, ועשה זאת באופן השל ביותר וללא כל תשלום. האם לא ראוי שתשבחוהו על כך בכונה?" (הספרד יתברך עמ' טו).

מלבד זאת, אמר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין: עצם העבודה שבמשך עשרות שנים פועל גופנו באותה צורה וללא כל שנוי היא נס גדול. שהרי אף המכונה הטובה ביותר בעולם מתחלקת מפעם לפעם מחמת רב השמוש בה, על אחת כמה וכמה גופנו שמרכב ממאות 'מכונות' קטנות ומשוללות... ולמרות זאת אין הוא חדל מלפעל בכל יום שנים רבות (אור' יחזקאל' אמונה עמ' כא).

בכונת הלב ובשמחה

וכן כתב בעל 'סדר היום' (פגנת הברכות): "ויברך אותה ככונה, ויאמר מלה במלה כל ענינה. ויכון בחדש הגדול שהשם יתברך עושה עם האדם בכל שעה שיוצא לנקביו שמקיא מה שאכל ויכול לעמד. דאלמלא כן לא היה מספיק לו כל מומן שבעולם לרפואתו שיצא ממנו, וסופו שמת ובטל מן העולם. והקדוש ברוך הוא ברחמי עושה מכונות ומדורות וענינים בגופו של אדם להכניס הראוי ולהוציא הראוי, לקלט הסלת ולהוציא הפסלת, ולהברות גופו שיהא ראוי ומוכן לעבודתו כל ימיו.

ואם האדם יחא שלם בדעותיו ומכלכל במשפט דבריו לא יחלה כל ימיו ולא יצטרך לרופא ולא לרפואתו. אם כן, ודאי ראוי לברך בכונה גמורה ובדעת שלמה לרופא כל בשר ומפילי לעשות... ומברכותיו של אדם נפר מה טיבו אם תלמיד חכם הוא וירא שמים אם סכל הוא בעבודתו".

וכן כתב בספר 'דמשק אליעזר' (אור' א ערך אשר יצר: א):

אם בכל הברכות מוטל עלינו החיוב לברך ביראה ובאהבה, כל שכן בברכה זו. שענינו ראות אנשים סביבנו המצטערים עד כלות נפשם על הפעולות הגופניות הנראות כפשוטות ביותר, ואילו אנו זוכים לבצע את אותן פעולות בלי מחוש וכאב. על כן היאך נוכל לברכה בלי שימת לב, תוך נגוב הדימים, או גרוע מכך להסיח דעת ולשכח מלברכה.

על כן הירא את דבר ה' יזהר לברכה בשמחה רבה, ביראה ובאהבה, ודי והותר אם יכון בלבו להבין את פשט הדברים היוצאים מפיו, ובדאי יבא על שרכו מאת ה'.

מכתבים מקוראינו הנאמנים

למערכת 'וכל מאמינים',

ישר כח על המדור החדש שנותן בסיוע לרעיונות הקוראים. לפי שראיתי שקודמי קשרו בין הדף הימני לענתי אמן, חשבתי שאכתוב גם אני את אשר השיאוני רעיוני בעת למוד הדף הימני: במסכת שבת (ו א) מובא: שהסודר שתלמיד החכמים היו עוטפים בו את ראשיהם וקרא 'סודרא', על שם הכתוב (תהלים כה ד): "סוד ה' ליראיו". חשבתי שראשי התבות של פסוק זה הוא גמיטריה אמן. לפי שההקפדה על עניתי אמן משרישה באדם יראת שמים.

בכבוד רב,

הרב י.פ.א. - מודיעין עלית.

תפלה ב'טעות' שגגותה

ואף גיסו לשם כך את טובי המקמים, אולם דבר לא הועיל. מחו של הילד כמו נאטם משמע. הוא לא הסכים לנסות, ובדאי שלא הצליח.

אמו המסורה של הילד היתה יהודיה כשרה ותיממה. בראותה שכל מאמצי הרבים אינם עולים יפה החליטה לנסות כוון נוסף: היא השפיקה קום ויצאה מביתה לעבר בית החיים 'ענפילד' השוכן בפאתי לונדון, שם בקשה לשפץ שיח ולקרא את כל ספר התהלים על קבריהם של הצדיקים הרבים הטמונים במקום, בתקנה שילמיו פמורים טוב בעד בנה. למען יתאבהו עליו דברי התורה ואותיותיה הקדושות, וכך יוכל לגדל לתלמיד חכם כשאיפתם.

בשעת בקר מקדמת עמדו רגליה בפנת האהל הקדוש. ומיד החלה בעבודת הלב ב'טעות' שגגה שעות ארכות עברה האשה מפצלת צדיק זה למצבת רעה, תוך שבד בבד מרחשות שפתיה פסוקי תהלים ותפלות, עד אשר הגיעה לאהל מנוחתו של אבא מרי, רבי משלם יושכר מסטאניסלב זצ"ל.

רגליה כבר היו עיפות כאשר עמדו בפנת האהל הקדוש. היא התבוננה במצבה הישנה ועיניה נחו על פני הכתוב שנחרט על פי צנאנו: "זכה לזכות את ילדי ישראל תינוקות של בית רבן שמגיל שלוש שנים ילמדו עמם א' ב'..."

האשה לא הספיקה אף לקרא את המשך הכתוב. לפי תמה הסיקה שמדבר בקברו של צדיק ששמש כמלמד דרשן, והדבר היה בעבורה כאות שנשלח משמים. המתח שבו היתה שרויה התפוגג באחת והיא פרצה בכי סוער תוך שהיא מדברת אל הצדיק בסערת רוח ונתם לב, וכה אמרה:

"כבוד הצדיק הטמון כאן, רק אתה שצית כל ימך לעסוק בתורה ילדי ישראל ולמדת אותם את האותיות הקדושות. בודאי תבין לכאב הגדול שצייצו את לבי, בני, ילד יהודי טהור, כבר סים את השנה הששית לחייו וטרם זכה לקלט את צורת האותיות הקדושות. אבא, שפץ שיח בפני היושב במרומים והעמר בעדו למען זכה סוף סוף לקרא את האותיות".

לאחר אמירת פראי התהלים, פנתה האשה ללכת לביתה, תוך שבבלה פושטת תחושת הקלה. מתוך אמונתה התמימה היא חשה שהגיעה למקום הנכון וכי תפלותיה בודאי תשמענה לפני ה'.

ואכן, למרבה הפלא, מיד עם שובה לביתה כבר נוכחה לראות בשפור עצום בהתנהגותה הכללית של הילד. שעה קלה לאחר מכן היא נסתה שוב ללמוד את צורת האותיות, ולראשונה בחייו נפר היה כי הוא מוצא טעם והנאה בלמוד האותיות. זמן מה לאחר מכן כבר ידע לקרא כפאר בני גילו, ויהי לפלא.

דרשו ט' טבת תשע"ח